

UMEÅ UNIVERSITET
Institutionen för socialt arbete
Examensarbete 15 hp, termin 6
Vårterminen 2025

Föräldraalienation (FA) - hur det kan upplevas av barn och vilka konsekvenser de kan få av det

Parental Alienation (PA) - how it can be experienced by children and what
consequences they can have from it

Handledare:
Maria Kjellgren
UMEÅ UNIVERSITET
Institutionen för socialt

Författare:
Elin Melander

Examensarbete, 15 hp

Termin 6, VT -25

Författare: Elin Melander

Handledare: Maria Kjellgren

Föräldraalienation - hur det kan upplevas av barn och vilka konsekvenser de kan få av det

Abstract

Den här litteraturstudien studerar och analyserar forskning om föräldraalienation utifrån barns perspektiv. Den svarar på frågor om hur barn kan uppleva utsattheten för FA samt vilka konsekvenser de kan få av det. Studiens resultat visar att föräldraalienation är våld mot barn och att det kan orsaka barn en mängd olika negativa konsekvenser. Konsekvenserna kan kategoriseras som somatiska, sociala och intrapersonella. Vidare härleder resultaten till att det finns kunskapsluckor kring barns utsatthet för FA samt kunskapsluckor kring eventuell förekomst av FA i Sverige. En feministisk teori om makt används för att ge en förklaring till fenomenet FA. FA ses som ett sätt att ha makt och kontroll över ett barn och barnets relation till den andre föräldern. En av studiens viktigaste slutsatser är att det behövs svensk forskning om FA för att socialtjänsten bättre ska kunna hjälpa barn som eventuellt är utsatta för FA i Sverige.

Nyckelord: PA, parental alienation, föräldraalienation, våld, makt

Innehåll

Inledning.....	4
Tidigare forskning	4
Forskning om förekomst av FA	5
Barns rättigheter.....	5
Syfte och frågeställningar	6
Teori.....	6
Feministisk teori om makt.....	7
Två grundläggande perspektivval.....	7
Metod	7
Analys	9
Etiska överväganden.....	12
Resultat.....	14
Barns upplevelser av utsattheten för FA	14
Våld.....	15
Brist på nyanserade känslor	16
Osedd problematik.....	16
Adverse childhood experiences och somatisering.....	17
FA kan föras vidare i generationer.....	17
Barns konsekvenser av FA	17
Konkretiserande exempel.....	18
Diskussion.....	20
Metoddiskussion	21
Slutsatser, kunskapsluckor och frågor för vidare forskning.....	21
Medskick till praktiker	21
Referenser	22

Inledning

Ordet föräldraalienation, FA, kommer från det engelska ordet *parental alienation*. FA är ett relationellt problem som kan beskrivas som en typ av missförhållande där den ena föräldern påverkar sitt barn till att, utan någon rimlig anledning, ta avstånd från sin andra förälder (Bentley & Matthewson, 2020). Barn kan få olika typer av negativa konsekvenser som påverkar deras liv ifall de utsätts för FA. Världshälsoorganisationen har fastslagit att FA klassificeras som "care giver-child relationship problem" (WHO, 2025c) och det har fått koden QE52.0 i ICD-11 (WHO, 2025d). FA är ett problem som bland annat kan orsaka ångest och depression hos de barn som drabbas. En nationell registerstudie visar att depression och ångest ökar bland Sveriges ungdomar (Svensson, 2020). Samma studie uppger att kunskapen om tidiga insatser är bristfällig i Sverige. Insatser som sätts in tidigt för barn som uppvisar tecken på psykisk ohälsa kan förhindra svårare sjukdomstillstånd och mer långdragna sjukdomsförlopp (Svensson, 2020). I vissa av fallen skulle den ökade psykiska ohälsan kunna bero på att FA finns som bakomliggande dold problematik. På samma sätt som tidiga insatser kan förhindra svårare sjukdomsförlopp för barn med psykisk ohälsa skulle tidiga insatser för barn som upplever FA kunna förhindra svårare konsekvenser och psykisk ohälsa. Att hjälpa barn som är utsatta för FA kan främja barns grundläggande rättigheter till trygghet och hälsa. Den här studiens syftet är att undersöka FA utifrån barns perspektiv för att söka svar på vilka slags konsekvenser barn kan få av FA och hur det kan upplevas att som barn bli utsatt för FA med vidare syfte om att bidra till att belysa den här typen av problematik.

Tidigare forskning

Tidigare forskning om FA beskriver fenomenet som ett psykologiskt tillstånd där ett barn avvisar kontakt med sin ena förälder utan någon legitim anledning. Barnets avvisande orsakas av den andre förälderns beteenden som skadar och förstör relationen mellan barnet och föräldern (Harman, et al., 2019). Forskning om beteenden som utövande föräldrar kan ha visar att den förälder som utövar FA kan göra det genom beteenden som innefattar att tala illa om och smutskasta barnets andre förälder och få barnet att tro att den andra föräldern inte älskar barnet. Den som utövar FA kan insinuera en känsla av obehag kring den andre föräldern. Beteendena kan även innefatta att föräldern främjar barnets ilska och sårade känslor mot den utsatta föräldern samt begränsar barnets kontakt med den andre föräldern (Baker & Chambers, 2011). I en svensk avhandling om män som blir utsatta för våld av en kvinnlig partner går det att se ett exempel på FA i Sverige (Hansén, 2024). Exemplet är en man vars ex-partner bedriver en kampanj som går ut på att underminera pappan. Ex-partnern manipulerar och använder deras barn som redskap i kampanjen (se Hansén, 2024). Hansén (2024) förklarar detta som en dimension av våld som utövas mot män genom deras barn. Annan forskning berättar att FA inte

“bara” är våld mot barn utan det är även ett våld som riktas mot barnets förälder (Harman et al., 2019). Vidare finns tidigare forskning som uppger att FA är ett fenomen som socialarbetare kan sakna medvetenhet om. Det kan bero på att FA uppges vara ett psykologiskt tillstånd och att det kan vara svårt för socialarbetare att se när barn lider av psykologiska konsekvenser (Doughty, et al. 2020). En stor del av tidigare forskning som finns att tillgå kring FA handlar om barnens tillvaro utifrån forskares perspektiv på FA. FA beskrivs oftare utifrån forskarnas egen/egna positioner och kunskapsbank än utifrån barnens perspektiv (se tex: Harman, et al., 2019; Doughty, et al., 2020; Baker, A. J. L, 2020).

Forskning om förekomst av FA

Tidigare forskning visar förekomsten av FA efter föräldrars separationer i andra länder. I USA kan det vara mellan 11 och 15 procent av barn i skilsmäsofamiljer som avvisar eller avstår kontakt med den ena föräldern samtidigt som barnet är mer allierad med den andra föräldern (Johnston, 1993, 2003; Johnston, Walters, & Olesen, 2005b; Racusin & Copans, 1994; Wallerstein & Kelly, 1980, refererade i Fidler & Bala, 2010). Förekomsten visar sig kunna vara högre bland de separationer som lett till rättsliga vårdnadstvister i USA. Där rapporteras det kunna förekomma i 20 procent av alla de fallen (Kopetski, 1998a, 1998b; Johnston, 1993, 2003; Johnston, Walters & Olesen, 2005c, refererade i Fidler & Bala, 2010). Det finns även forskning som visar att FA kan förekomma i ännu större utsträckning. De visar att barn kan ha samma typ av förbindelse till den ena av sin förälder i upp till 40 procent av de rättsliga vårdnadstvisterna (Johnston & Campbell, 1988; Lampel, 1996, refererade i Fidler & Bala. 2010). Slutligen visar forskning i Storbritannien att det där kan vara ca 40 procent (39,2) som upplevt att deras ex-partner försökt att vända deras barn emot dem efter en separation (Hine, et al., u.å.).

Barns rättigheter

Grunden för alla människors mentala hälsa läggs i barndomen (Världshälsoorganisationen WHO, 2025b). Barns hälsa hör ihop med deras utveckling (WHO, 2025a). Barns upplevelser och den omsorg de får under barndomen kan orsaka långvariga effekter som följer med dem in i vuxenlivet (WHO, 2025b). Något som kan påverka barns upplevelser negativt under barndomen är våldsutsatthet. En miljard barn uppskattades vara utsatta för våld och eller försummelse år 2019 (WHO, 2025a). Enligt barnkonventionen ska alla barn skyddas från alla typer av våld och i föräldrabalken står det att barn inte får utsättas för kränkande behandling och att alla barn har rätt till en god uppfostran. Det kan skapa en signifikant skillnad på resultaten i arbetet med att uppnå regionala hälsomål i samhällen, såsom förbättring av mental hälsa, då barns hälsa prioriteras. Investerar man i barns hälsa investerar man samtidigt i vad de kommer bidra med till vårt framtida samhälle (WHO, 2025b). FA kan vara en faktor som

påverkar barns hälsa och utveckling i världen och i Sverige. I Sverige är FN:s barnkonvention lag (SFS 2018:1197). Det innebär att barn har laglig rätt till utveckling. Svenska staten ska säkerställa barns utveckling i största möjliga utsträckning (SFS 2018:1197, artikel 6 punkt 2). Till begreppet barnens utveckling, som finns i barnkonventionens artikel 6, räknas deras fysiska hälsa samt deras moraliska, psykiska och sociala utveckling (Barnombudsmannen, 2017).

Barnkonventionen uppger att barn har rätt till det skydd och den omsorg som är nödvändig för deras välbefinnande (SFS 2018:1197, artikel 3 punkt 2) och Sverige ska säkerställa att barnen får det i största möjliga mån (SFS 2018:1197, artikel 6 punkt 2). Sverige ska även se till att all personal i samhällstjänster som ansvarar för barns vård eller skydd ska jobba efter en standard som är skapad av behöriga myndigheter (SFS 2018:1197, artikel 3). Den standarden skulle kunna innehålla riktlinjer och skyddsåtgärder kring FA då Sverige som stat ska göra alla lämpliga skyddsåtgärder som behövs för att barn ska skyddas från alla former av våld under deras föräldrars vårdnad (SFS 2018:1197, artikel 19, punkt 1). Lämpliga skyddsåtgärder ska inkludera effektiva procedurer för att upprätta sociala program som kan ge nödvändigt stöd åt barnet och som kan förebygga, identifiera, rapportera, remittera, behandla och följa upp fall av barnmisshandel (SFS 2018:1197, artikel 19, punkt 2). Stater som är part i FN:s barnkonvention ska vidta alla lämpliga åtgärder för att främja fysisk, psykisk och social återhämtning för barn som blivit offer för någon form av försummelse och våld. Återhämtningen ska ske i en miljö som är främjande för barnets hälsa, självrespekt och värdighet (SFS 2018:1197, artikel 39). Vidare uppger föräldrabalken (SFS 1949:381, 6 kap. 1§) att barn har rätt till att "behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling" samt att barn "har rätt till omvårdnad, trygghet och en god uppfostran". Försättningsvis förkunnar föräldrabalken (SFS 1949:381, 6 kap. 7§) att barnet har rätt till att det beslutas om ändring i vårdnaden över honom/henne om en förälder brister i omsorgen om barnet på ett sådant sätt som medför bestående skada för barnets hälsa eller utveckling. Avslutningsvis uppger socialtjänstlagen (SFS 2001:453, 2 kap. 1§) att varje kommun har ett ansvar över att varje enskild individ får det stöd och den hjälp som de behöver.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att genom en litteraturstudie studera och analysera tidigare forskning om föräldraalienation (FA) utifrån barns perspektiv. För att uppfylla syftet har följande frågeställningar använts:

Hur upplever barn utsattheten för FA?

Vilka konsekvenser kan barn få av FA?

Teori

Mattson (2015) berättar att teori visar hur fenomen, fakta och samband hör ihop och försöker visa allt i en helhet. Det görs för att öka förståelsen för något. Teorier hjälper till att förklara och förstå olika fenomen (Mattson, 2015). För att försöka förstå FA som fenomen i ett större perspektiv förklaras FA i den här uppsatsen som en form av maktutövande. Feministisk teori om makt och två grundläggande perspektivval, *omsorgsperspektivet* och *delaktighetsperspektivet*, har valts ut för att försöka belysa FA i förhållande till barns utsatthet och perspektiv.

Feministisk teori om makt

Den feministiska teorin bygger på att det finns de som har mer makt än andra i samhället. Feminismen har synliggjort hur barn inte setts eller lyfts fram i politiken och hur de kan vara underordnade andra grupper. Barn kan tidigare ha betraktats som ofullständiga och deras liv kan ha setts som en transportsträcka mot vuxenlivet (Lindblad, 2021). Sedan FN:s konvention om barnens rättigheter ratificerats i Sverige på 90-talet blev det angeläget att synliggöra barnens position som samhällsmedborgare och deras position gentemot vuxna. På grund av olika strukturer i samhället kan barns rättigheter undermineras (Lindblad, 2021).

Mattson (2015) förklarar att det finns maktstrukturer både i samhället och på individnivå som skapar ojämlikheter, det kan dock vara svårare att se maktstrukturerna på individnivå då de är så pass komplexa. Utifrån ett intersektionellt perspektiv (jfr. Mattson, 2015) kan barnen, på grund av deras ålderskillnad och skillnad i utveckling, leva i en position med en strukturell ojämlikhet som ger dem mindre makt. Barn blir underordnade vuxna. Utifrån ett individuellt perspektiv med barnens position gentemot sina vuxna föräldrar blir de särskilt sårbara i ett familjesystem där våld utövas. Utifrån en feministisk teori om makt skulle den person som utövar FA kunna bli den person som har makten över andra. En förälder tar makten över barnet genom att kontrollera och påverka barnet till att inte tycka om sin andra förälder. Det gör att den förälder som utövar FA tar makten över barnet och får makt och kontroll över barnet och barnets relation till den andra föräldern.

Två grundläggande perspektiv

Utöver den feministiska teorin om makt så används även två teoretiska perspektiv kring barn för att belysa barns position i forskning. Näsman (2020) berättar om två grundläggande perspektiv när det kommer till teorin kring forskning om barn. Det första är *omsorgsperspektivet*. I omsorgsperspektivet har utsatta barn en roll som objekt i sina liv, där vuxna står för omsorg och skydd. Det gör att barn ses som sårbara eftersom de är under utveckling och saknar de förmågor som vuxna har. Barn är beroende av att vuxna ansvarar över att deras behov tillgodoses (Näsman, 2020). Det andra perspektivet är *delaktighetsperspektivet*. Där ses utsatta barn som att de har en roll som aktörer i sina liv och de har kompetens och rätt att involveras i angelägenheter som rör dem (Näsman, 2020). Med det här perspektivet blir barnens roll mindre objektiv och de kan delta i forskning som rör dem genom att kommunicera sina egna upplevelser. Näsman (2020) uppger att utsatta barn kan uppskatta möjligheten till delaktighet i forskning om det inte innebär press eller belastning.

Metod

Till den här studien har en litteraturstudie valts som metod då det anses kunna uppnå studiens syfte som är att undersöka FA utifrån barns perspektiv. Metoden anses passa denna studie då den kan söka svar på frågeställningarna om barns konsekvenser och upplevelser av FA med barn som informanter utan att det behöver genomföras intervjuer med barn. Intervjuer med barn är ej möjligt till den här studien på grund av etiska skäl. Vidare behövde studien genomföras på

relativt kort tid. Det togs i beaktande att en litteraturstudie har fördelen med att kunna påbörjas direkt och att det alltid finns tillgång till litteraturen. Det ansågs vara tidseffektivt vilket inte är något som går att räkna med vid till exempel intervjuer eller observationer av människor. Etiska skäl, syfte att undersöka FA utifrån barns egna perspektiv och uppskattad tidsåtgång ledde till att en litteraturstudie valdes som mest passande metod.

Studien började med litteratursökning. Den databas som använts till sökningen är Umeå universitetsbiblioteks databas. Relevanta artiklar var de som gav information där barn själva var informanter, där empirin visade FA utifrån barnens eget perspektiv. Relevanta artiklar innehöll intervjuer, observationer eller enkäter som barn deltagit i eller var litteraturöversikter som innehöll information som kom direkt från barn. Artiklar som inte ansetts relevanta till denna studie är de som är skrivna endast utifrån författare själva, de som handlar om FA med föräldrar som utgångspunkt och artiklar som utgår från fenomenet i sig och därmed saknar barnens "röst". En risk som finns med litteratursökning är publiceringsskevheter, det så kallade "file-drawer"-problemet (Bergmark & Oscarsson, 2016.). Problemet utgörs av att studier med positiva resultat har tendens till ökad publicering. Tendensen utgör, enligt Bergmark och Oscarsson (2016) en allvarlig felkälla och kan leda till en överskattning av de identifierade effekterna i studierna. För att undvika den risken berättar Bergmark och Oscarsson (2016) att man kan inkludera opublicerade verk i litteratursökningen. Det har valts att inte avsätta tid för att söka efter opublicerade verk, då tiden ansetts behövs användas till andra moment, vilket gör att det finns en risk för den här typen av publiceringsskevheter bland funna artiklar. Dock består studien också av en avhandling (se Michaud, 2020) och avhandlingar tillhör s.k. grå litteratur (Karolinska Institutet, u.å.). På så vis kan risken för "file-drawer"-problemet minskas. Att inkludera grå litteratur i systematiska översikter är något som rekommenderas i flera handböcker enligt KI (u.å.) då grå litteratur kan minska risken för en publiceringsbias som beror på att studier med positiva resultat lättare publiceras än studier med negativa resultat.

Litteratursökningen utvecklades genom en ändamålsenlig sökstrategi för att finna relevant empiri. Urvalet gjordes från Umeå Universitets databas, artiklarna behövde bestå av ett engelskt abstract, de behövde ha blivit vetenskapligt granskade och de behövde ha gratis tillgänglighet. Denna studie består av både litteraturöversikter och originalverk (jmf. Folkhälsomyndigheten, 2017). Sökningar med sökorden "parental alienation child", "parental alienation children", "föräldraalienation", "parental alienation experiences", "parental alienation syndrom" och "föräldraalienation barn" gjordes till en början. Det var svårt att hitta relevanta artiklar med de sökningarna som bestod av de olika fraserna. Problemet löstes genom att sökning gjordes med enbart frasen "parental alienation" för att därefter välja ut relevanta artiklar där barn själva var informanter. Filtren "engelska", "open access" och "peer reviewed" användes. Filtret "engelska" valdes för att effektivisera sökningen. Filtret "open access" användes för att urvalet skulle ha fri tillgänglighet. Slutligen användes filtret "peer reviewed" för att innehållet skulle bli så tillförlitligt som möjligt. Vissa artiklar var trots "open access"-filtret inte fullt tillgängliga och valdes bort. Andra artiklar har valts bort på grund av att de behövde beställas via biblioteket. Filtren, tidsfördelningen, val av sökord, frånvaro av opublicerade verk och att endast en databas använts begränsar denna litteraturstudie. Den datasökningen som användes gav 307 träffar (senast gjord 2025-02-25). Träffarna presenterades i en ordning utifrån relevans av databasen. Artiklarna söktes igenom systematiskt efter angiven ordning. Artiklar valdes ut och sällades efter genomgång av abstract, metod och resultat. De artiklar som valdes ut till

denna studie var de som innehöll empiri där barn själva var informanter. Det första urvalet av artiklar till denna studie resulterade i nio artiklar och två avhandlingar där barn var primära källor. Tre av artiklarna valdes bort. En avhandling valdes bort då den inte gick att få gratis tillgång till i sin helhet (Blydenburgh-Pruett, 2022). En relevant artikel (Arponen & Alanko, 2025) valdes bort för att den endast gick att få tag på genom beställning. Den sista artikeln valdes bort då den “bara” visade huruvida en syskonrelation har någon positiv eller negativ inverkan på FA vilket gjorde att den inte ansågs relevant till denna studie (Osman & Miranda, 2022). En artikel översattes från tyska (von Bosch-Galhau, 2018). Det gjordes med hjälp av Google translates funktion för dokument.

Ett kritiskt moment som uppstod i sökandet av artiklar visade sig vara svårigheten att hitta information om barns upplevelser där det var barn själva som berättade om sina upplevelser. Utbudet upplevdes något skralt. Artiklarna utgjordes oftast av information utifrån forskarnas egen kunskapsbank, observation, förståelse och position inom området (se t.ex: Harman, et al., 2019; Doughty, et al., 2020; & Baker, 2020).

Ett ytterligare kritiskt moment var tiden som gick åt till att översätta empirin till svenska. Det tog tid att skriva på svenska när informationen från början var på engelska. Översättandet har inneburit en risk till att materialets innebörd blir felaktigt presenterat. Mycket tid har gått åt till att testa olika formuleringar och synonymer på svenska för att det ska matcha originalspråket. För att lösa problemet med tidsåtgången och risken med översättandet har översättningar gjorts där svenskan i vissa fall blivit tveksamt formulerad. Två exempel på sådana formuleringar är: “lägre självförsörjande leverne” (lower self-sufficiency) och “större generell psykisk ohälsa” (psychological distress).

Analys

Den här litteraturstudien har gjorts genom att studera och analysera totalt sju artiklar och en avhandling som presenteras i tabellen:

Artikelsnummer och författare:	Årtal:	Land:	Metod:	Antal primära informanter:	Orsak och våld:	Verkning:	Teoretiskt ramverk:	Etik-ansökan:
1. von Bosch-Galhau	2018	DE	Litteratur-översikt (barn från fallstudier)	3	FA & Specifik form av psykologiskbarn-misshandel	Panikångest, klaustrofobi, skuldkänslor, indoktrinering, avsaknad av rationellt tänkande, känsla av att vara tom och trasig inuti, förlust av minnen, förlust av tid med sin förälder	Gardners teori om FA	Nej
2.	2017	-	Litteratur-översikt (“gammal”	3	FA & FA är psykisk misshandel och det kan betraktas	Frånvaro av nyanserade känslor gentemot	Parental alienation theory	Nej

Jaffe, Takkar & Piron			egen intervju)		som ett sätt att utsätta barn för psykologisk misshandel	föräldern, depression, lägre självförsörjan- de leverne		
3. Miralles, Godoy & Hidalgo	2023	US, IT, CA	Litteratur- översikt	Urvalens storlekar varierar mellan 6 och 739	FA & FA är misshandel mot barnen då FA kan orsaka permanenta psyko-logiska skador	Depressions- och ångestsymtom, högre risk för empatistörning, otrygg anknytning, lägre självkänsla, lägre självförsörjande leverne, högre alkohol- och droganvändning, svårigheter i sin egen föräldraroll, lägre upplevd livskvalité, högre risk för skilsmässa, känslor av förlust, övergivenhet och skuld, återupprepande av beteendena av partner mot deras egna barn	Nämns ej	Ja
4. Michaud	2020	US	Intervju	5	FA & FA är en form av misshandel	Ätstörning, extrem ångest, upplevt sig ha varit en pawn*, PTSD, adverse childhood experiences (ACE)****	Bowens teori om familje- system samt fenomenologi	Ja
5. Portilla- Saavedra m.fl	2023	CL	Enkät	339	Alienerande beteenden (FA) & Beteenden som orsakar FA är en specifik form av psykologisk och känslomässig barn-misshandel	Somatisering**, depression, ångest, större generell psykisk ohälsa/PD***, ACE****	Nämns ej	Ja
6. Riquelme- Soto, Canovas- Leonhardt	2020	ES	Intervju (Fallstudie, 5 familjer)	9	Family alienation practices (FA) & Det är en form av barn- misshandel	Starkt påverkade, återskapar föräldrarnas tankar och känslor genom sig själv. Involvering i en diskurs som skadar det psykologiska	Nämns ej	Nej

						och sociala livsrummet		
7.	2021	CN	Enkät	1090	FA & FA är psyko-logisk barn-misshandel	Depression	Nämns ej	Ja
Sun, Qin, Zhang, Yang, Ren, Dai								
8.	2019	IT	Enkät	319	FA & FA är psyko-logisk barn-misshandel	Högre sannolikhet för depression och sämre livskvalité	Nämns ej	Ja
Verrocchio, Marchetti, Carrozzino, Compare, Fulcheri								

*Ordet kan i det här sammanhanget förklaras som någon som behövt ge upp sitt eget fria sinne för att istället leva efter någon annans ideologi och därtill bli utnyttjad till någon annans fördel. "A person used by others for their own purposes" (Oxford Languages. u.å.) "A person who does not have any real power but is used by others to achieve something" (Cambridge Dictionary. u.å.).

***"Ett begrepp som innebär att existentiella påfrestningar tar sig uttryck i somatiska symtom som inte kan visas bero på organisk sjukdom" (Malmquist, 2001).

***"Psychological distress" A set of painful mental and physical symptoms that are associated with normal fluctuations of mood in most people. In some cases, however, psychological distress may indicate the beginning of major depressive disorder, anxiety disorder, schizophrenia, somatization disorder, or a variety of other clinical conditions. It is thought to be what is assessed by many putative self-report measures of depression and anxiety" (American Psychological Association, 2018).

****ACE kan beskrivas som: "hur svåra händelser i barndomen kan påverka sociala relationer, hälsa och välmående på lång sikt" (Transkulturellt centrum, u.å.).

En kvalitativ metodansats kallad interpretativ fenomenologisk analys, IPA, har använts för att få fram information ur artiklarna som svarar på hur barn upplever FA och vilka konsekvenser de kan få av det. IPA är en kvalitativ metodansats där individuella och delade erfarenheter blir kartlagda och analyserade på en kontextuell nivå (Back & Berterö, 2019). Erfarenheter från speciella situationer eller avvikande händelser gör att människor oftast börjar reflektera över betydelsen av det som skett. IPA är en metod för att forskare ska kunna få insikter om vilka upplevelser enskilda individer har om ett visst fenomen i ett givet sammanhang (Back & Berterö, 2019). Back och Berterö (2019) förklarar att man kan skapa en tabell, identifiera teman, hitta kluster av information och skapa överordnade teman av empirin. Användandet av IPA i den här studien innebär att resultatet har byggts upp och kristalliserats ut från meningsbärande enheter och begrepp ur valda artiklar. Vissa meningsbärande enheter och ord har även till viss del syntetiserats. Information som plockats ut ur artiklarna har satts in i en tabell för att därefter kunna skapa ett eget kontextuellt sammanhang där barnens upplevelser av utsattheten och deras konsekvenser av FA centraliseras. Analysen har lett till resultat som presenteras under huvudrubrikerna "Barns upplevelser av utsattheten för FA", "Barns konsekvenser av FA" och "Konkretiserande exempel". Utöver utplockning av meningsbärande enheter och begrepp som svarar på studiens frågeställningar har även annan information från artiklarna plockats ut till tabellen. Det har gjorts för att skapa en samlad helhetsbild över den relevanta forskning som fanns att tillgå studien. Tabellen skapades i programmet Word. Kolumner som valts till tabellen valdes för att visa artiklarnas författare, årtal, land, antal primära informanter, orsak och våld, verkning, teoretiskt ramverk och etikansökan. "Antal primära informanter" valdes för att visa

hur många utsatta barn det är som ger information. Kolumnen “orsak och våld” valdes för att undersöka vad forskningen benämner som orsak till barnens konsekvenser och hur forskningen belyser FA som våld. Kolumnen “verkning” valdes för att få reda på vilken information artiklarna innehöll om barns konsekvenser och upplevelser av FA. Kolumnen “verkning” valdes för att innehålla ord från artiklarna som utgör barns konsekvenser och upplevelser av FA. Några exempel på ord som plockats ut till kolumnen “verkning” är “depression”, “ångest”, “ACE”, “PTSD” och “somatisering”. Vidare valdes kolumnen “teoretiskt ramverk” för att undersöka vilken teori artikelförfattarna vilar sin forskning på. Till sist valdes kolumnen “etikansökan” för att undersöka huruvida det framkommer om forskarna har gjort en etikansökan eller ej inför sin studie.

Efter skapandet av tabellen plockades de ord som kan svara på frågeställningen om hur barn kan uppleva utsattheten ut från kolumnen “verkning”. De enheter som beskriver upplevelser av utsattheten skrevs till en text med huvudrubriken “Barns upplevelser av utsattheten för FA”. Exempel på meningsbärande enheter som plockades ut med syfte att svara på frågeställningen om hur utsattheten för FA kan upplevas är: “dysfunktionell familjedynamik”, “våld”, “uppleva sig blivit till en *pawn*” och “vara i en diskurs som inskränker deras sociala livsrum”. Analys av texten genererade fem teman med rubrikerna “Våld”, “Brist på nyanserade känslor”, “Osedd problematik”, “Adverse childhood experiences och somatisering” och “FA kan föras vidare i generationer”. De fem teman indikerar fynd som kan vara kännetecknande för utsattheten av FA. Utifrån analysen skapades huvudrubriken “Barns konsekvenser av FA” där kluster av ord från kolumnen “verkning” bildade tre överordnande teman av konsekvenser. De tre teman som utkristalliserats gavs namnen: “somatiska-”, “sociala-” och “intrapersonella konsekvenser”. Slutligen hittades även tre olika exempel från artiklarna. De valdes ut för att fungera som konkretiserande exempel till hur det kan se ut när barn upplever utsatthet för FA och de gavs den tredje huvudrubriken “Konkretiserande exempel”. Det var endast dessa berättelser som fanns i alla artiklar som kunde ge den typen av information som har tillhörande beskrivande och utmålade egenskaper. Berättelserna skulle kunna illustrera hur det kan se ut när barn upplever utsattheten för FA samtidigt som de ej är medvetna om att de är utsatta. Berättelserna kan bl.a. konkretisera hur upplevelsen av att sakna ett nyanserat tankesätt, dvs. ambivalenta känslor, kring sin förälder, skulle kunna te sig. Berättelserna plockades även ut för att kunna fungera som utmålade exempel när ett barn har upplevelsen av att tidigare ha varit omedveten om utsattheten för FA. Exemplet visar t.ex. hur en person upplever konsekvenserna “förlust av tid” och “förlust av minnen” på grund av FA. De här exemplen skulle kunna vara representativa för en grupp av barn som upplevt den här typen av konsekvenser på grund av FA.

Etiska överväganden

Etiska överväganden har gjorts kring författarens positionering, samtycke, anonymitet och korrigering. Skærbæk berättar att författaren alltid är “mitt i och delaktig medskapare i det som analyseras” (2019, s.153). Jobb med insamlade data behöver göras som om det skulle vara möjligt att komma fram till sanningen *samtidigt* som det behöver finnas medvetenhet om att det inte finns någon slutgiltig sanning (Skærbæk, 2019). Vidare berättar Skærbæk (2019) att det är nödvändigt att vara medveten om och förklara sin egen position utifrån en större kulturell kontext när skrivande och analyserande sker akademiskt. Att skriva en akademisk uppsats är

inte detsamma som att skriva ett reportage som en journalist (se Skærbæk, 2019). I en uppsats behöver berättelser sättas in i större sammanhang än de sammanhang som behövs i ett reportage. Ett av sammanhangen är medvetenhet om författarens egen positionering (Skærbæk, 2019). Exempel på författarens positionering i denna uppsats är att det är författaren själv som valt ut vad det är som ska presenteras och hur. Det kan skapa en eventuell bias. Författaren har varit den som valt ut empirin, analyserat och gjort tolkningar utifrån sig själv och sitt livsrum. "En förståelse överskrider alltid dess subjekt eller objekt" (U. Karlsson, personlig kommunikation, februari 2025). För att försöka motverka författarbias har öppet sinne, transparens och objektivitet använts.

Utöver överväganden kring författarens positionering görs etiska överväganden kring samtycke, anonymitet och korrigerings. Reflektioner kring deltagande handlar om huruvida de personer som omedvetet har medverkat med privat information i denna studie velat göra det. Även fast information hämtats sekundärt från personerna görs etiska överväganden kring deras "deltagande". Nygren (2019) uppger att all forskning som innehåller känsliga personuppgifter ska enligt svensk lag etikprövas. Det är bara fem av artiklarna i litteraturstudien som uppger att de har genomgått en etikansökan (nr. 3, 4, 5, 7 & 8 i tabellen). De andra artiklarna (nr. 1, 2 & 6 i tabellen) nämner inget om etiska överväganden kring informanterna. I och med att det inte framgår att etikprövning gjorts i alla artiklar väcker det funderingar om det kan finnas en risk att forskningen har skapats genom en viss oförsiktighet kring människorna i artiklarna. Förhoppningsvis har alla artiklar genomgått en etikansökan men bara vissa presenterar det.

Andra etiska överväganden finns kring deltagarnas samtycke. Det går inte att säkert veta huruvida personerna i artiklarna är okej med att deras berättelser återges (särskilt personerna från de tre konkreta exemplen). Studien antar att det känts bra för dem och att de deltagit frivilligt en gång i tiden, men det behöver inte betyda att det upplevs så för resten av deras liv. Idag skulle de eventuellt kunna ha "gått vidare", "bearbetat klart", "lagt det bakom sig" och ha en önskan om att deras berättelser ska "stanna i den tiden" som de var i när de först berättades. Det kan finnas en risk att de skulle uppleva det som besvärande om de visste att deras privata situationer och berättande lever vidare i nutid. På så vis skulle deras vetskap om denna studie kunna innebära ett visst lidande. Ett samtycke får när som helst dras tillbaka när forskning pågår men det betyder inte att det när som helst går att ta tillbaka redan gjord medverkan. Det som redan bidragits med behöver inte kunna dras tillbaka även om önskan finns enligt lagen om etikprövning som avser människor (SFS 2003:460, 19 §). Å andra sidan innebär det att deltagares information får användas vidare vilket kan hjälpa forskning framåt och bidra till nya lösningar på människors problem. Risken om ett visst lidande vägs mot nyttan. Nygren (2019) berättar att nyttokriterierna är långt ifrån entydiga när det gäller forskning och att den forskningsetiska bedömningen är svår då två så olika kategorier som risk och nytta ska vägas mot varandra. Vidare uppger Lövgren et al. (2019) att etikprövningslagen (SFS 2003:460) inte är en garanti för att forskning är etiskt försvarbar och den har inte för avsikt att, och kan heller inte, täcka alla etiska aspekter inom forskning.

Avslutningsvis görs reflektioner kring anonymiteten och korrigerings. Det är inte möjligt att be personerna, vars berättelser är med i uppsatsen, att kontrollläsa det som skrivits. De kanske skulle ha en annan uppfattning av sig själva och den situationen de var i då när de ser tillbaka på den nu jämfört med när de var i situationen då. Det ges ingen möjlighet till att korrigera eller ta bort någonting av historierna. Det skulle kunna riskera att en slags "historiebias" uppstår i

detta arbete. Lövgren et al. (2019) berättar att det nog måste övervägas vad som berättas om enskilda personer och vad som väljs ut för att kunna exemplifiera till teoretiska diskussioner. Detta för att varken riskera produktion av värdefull kunskap eller bristande konfidentialitet.

Resultat

Studiens resultat visar att FA klassificeras som våld och det kan orsaka barn 35 olika konsekvenser. Studien har även resulterat i att kunskapsluckor identifierats kring hur utsatta barn ska bli hjälpta och FA i Sverige. Kunskapsluckorna framställs mer i uppsatsens diskussionsdel. Resultat kopplade till frågeställningarna presenteras mer ingående under de tre huvudrubrikerna: "Barns upplevelser av utsattheten för FA", "Barns konsekvenser av FA" och "Konkretiserande exempel". Resultatet pekar på att vissa av upplevelserna kan vara kännetecknande fynd för utsattheten och beskrivs mer ingående under respektive rubrik. Fynden är "våld", "brist på nyanserade känslor", "osedd problematik", "adverse childhood experiences och somatisering" samt "FA kan föras vidare i generationer". Konsekvenserna som studien resulterat i delas in i tre olika teman; somatiska-, sociala och intrapersonella. Utöver de tre temana av konsekvenser och beskrivningen av hur utsattheten kan upplevas av barn, resulterar även studien i några exempel som skulle kunna representera hur det kan upplevas och se ut för barn som inte är medvetna om att de är utsatta för FA. Exempelen är den enda information från alla artiklar som hade den typen av beskrivande och utmålade egenskaper. De konkretiserande exemplen kan belysa hur utsattheten för FA kan upplevas för barn som utsätts för FA utan att de själva är medvetna om det. Resultaten som visar att alla artiklar uppger detta som våld mot barn och de funna konsekvenserna svarar, tillsammans med de tre konkreta exemplen, på uppsatsens frågeställningar om hur barn kan uppleva utsattheten av FA och vilka konsekvenser barn kan få av FA.

Barns upplevelser av utsattheten för FA

Resultaten från den här studien visar att ett barns upplevelse av FA kan föreställas i ett kontinuum där barnets relation till dess förälder pendlar mellan positivt och negativt efter en separation (Kelly & Johnston, 2001, refererad i Miralles et al. 2023) och att FA kan ses som en slutlig negativ fas i det kontinuumet. En första fas i kontinuumet kan beskrivas som att barnet kan uppleva etablerade positiva relationer till båda sina föräldrar. En andra fas kan innebära att barnet får en starkare samhörighet till ena föräldern samtidigt som relationen till den andra behålls. En tredje fas kan beskrivas som att barnet hamnar i en allians med ena föräldern samtidigt som barnet distanserar sig från den andra föräldern. Den sista fasen i kontinuumet beskrivs som att barnet har blivit alienerat (Miralles et.al., 2023). Vidare visar resultaten att det finns signifikant data om barns konsekvenser av FA. Det finns somatiska skillnader bland de som blivit utsatta för FA som barn och de som inte blivit det. Resultaten visar att det är statistiskt säkerställt att det finns en högre förekomst av somatisering ($p \geq 0,001$), ångest ($p \leq 0,001$), depression ($p \leq 0,001$) samt högre generell psykisk ohälsa ($p \leq 0,001$) hos de barn som blivit utsatta av FA jämfört med de som inte blivit det (Portilla-Saavedra, et al., 2023). Vidare går det att se ett kausalt samband mellan att ha blivit utsatt för FA som barn och att uppleva depression

12 månader senare (Sun, et al., 2021). Liknande visar studien att det finns en signifikant skillnad ($p < 0,05$) mellan de som blivit utsatta för FA som barn och de som inte blivit det när det kommer till att drabbas av depression i vuxen ålder (Verrochio, et al., 2019). Sammanfattningsvis visar resultaten att tre av artiklarna i denna litteraturöversikt säkerställer på högst 5% signifikansnivå att depression kan vara en konsekvens av att ha blivit utsatt för FA.

Några av studiens viktigaste resultat är att utsatta barn kan uppleva våld, brist på nyanserade känslor, en osedd problematik, få adverse childhood experiences och somatisering samt att FA kan föras vidare i generationer. Dessa fynd presenteras nedan mer ingående och under respektive rubrik.

Våld

Studien visar att FA är en form av barnmisshandel och det kan orsaka 35 olika negativa konsekvenser. Barn som blir utsatta för FA kan uppleva en atmosfär av fientlighet och negativa anspänningar i sin familjedynamik (Portilla-Saavedra, et al., 2023). Upplevelsen av den dysfunktionella familjedynamiken kan orsaka en försämrad biologisk-, psykologisk-, och social utveckling (Riquelme-Soto & Canovas-Leonhardt, 2020). Jämförelser kan göras med barns utsatthet av FA och dess effekter med barn som är utsatta för familjevåld och psykologisk misshandel och effekterna av det (Portilla-Saavedra et al., 2023). Våldet kan göra att barn upplever ett hem där de inte kan uttrycka sina egna känslor och ett hem som saknar en trygg psykologisk plattform (Jaffe, et al., 2017). Istället för att uppleva ett hem med en trygg psykologisk plattform där barnet kan uttrycka sina egna känslor kan barnet behöva lära sig att sätta sig själv helt åt sidan genom att förneka sina egna instinkter och känslor för att kunna kommunicera med sin förälder (Jaffe, et al., 2017). Vidare resulterar studien i att påvisa att FA kan göra att barn upplever sig bli till en *pawn* (Michaud, 2020). Ordet *pawn* kan i det här sammanhanget förklaras som någon som behövt ge upp sitt eget fria sinne för att istället leva efter någon annans ideologi och därtill bli utnyttjad till någon annans (föräldrarnas) fördel. Ordet kan översättas till "en person som används av andra för deras egna syften" (Oxford Languages. u.å.) och "en person som inte har någon riktig makt utan istället blir utnyttjad av andra för att uppnå nånting" (Cambridge Dictionary, u.å.). Utsattheten av FA kan göra att barn upplever sig involverade i en diskurs som inskränker deras sociala livsrum (Riquelme-Soto & Canovas-Leonhardt, 2020) vilket den här studien påtalar kan vara en av orsakerna bakom att ett barn upplever sig blivit en *pawn*. Vidare pekar den här studien på att upplevelsen av utsattheten för FA kan orsaka barn konsekvenser som förlust av tid, minnen och kontakt med familjemedlemmar (von Bosch-Galhau, 2018). Fortsättningsvis kan FA göra att barn upplever aggressiva beteenden som riktas mot deras ena förälder. De aggressiva beteendena skadar relationen och bilden som barnet har till sin andra förälder (Portilla-Saavedra, et al., 2023). Barn som upplever våldet kan uppleva hur deras förälder kontinuerligt smutskastas. Barn kan bli utsatta för begränsningar i kontakten till sin förälder samt utsatta för att kommunikationen mellan barnet och barnets förälder störs (Portilla-Saavedra, et al., 2023). Utsattheten för FA kan hindra barns möjligheter till en positiv utveckling (Michaud, 2020). Studien visar att de aggressiva beteendena och attityderna gentemot barnets andra föräldern kan leda till att en allians mellan barnet och den aggressiva föräldern bildas. Alliansen kan göra att barnet upplever ilska, en förstörd kontakt samt avvisande av sin förälder (Miralles, et al., 2023). När utsattheten av föräldrarnas aggressiva beteenden gentemot den andra föräldern når en kulmen kan det göra

att barnen upplever sig helt vilja avstå från att ha kontakt med och att träffa sin förälder (Portilla-Saavedra, et al. 2023 & Miralles, et al., 2023). Konflikter i samband med FA kan påverka hur barnen upplever familjesituationen i det stora hela och det kan bli utmanande för barn som hamnar i en situation som de, på bekostnad av sitt eget mående, påverkas till att välja sida mellan sina föräldrar (Jaffe, et al., 2017).

Brist på nyanserade känslor

Resultaten från den här studien visar vidare att utsattheten för FA kan orsaka att barn inte längre kan se på sin förälder med blandade/nyanserade känslor. Extrema fall av FA kan innebära att barn upplever ett motstånd mot föräldrakontakten samt att barn har ett intensivt avvisande mot sin förälder utan att uppleva någon som helst skuld eller ambivalens i sina känslor (Miralles, et al., 2023). Studien visar att barns upplevelse av att kunna tänka och känna nyanserat kring sin förälder kan tillintetgöras (Jaffe, et al., 2017. & Riquelme-Soto & Canovas-Leonhardt, 2020). Brist på nyanserade känslor innebär även att barn som blir utsatta för FA kan avvisa den ena föräldern samtidigt som de idoliserar den andra. Resultat pekar på att barn kan få ett svart/vitt tänk som dikotomiserar barnets föräldrar (Jaffe, et al., 2017). Vidare innebär det att barn kan uppleva allting som bara bra med ena föräldern samtidigt som allting upplevs som bara dåligt med den andra föräldern. Studien visar även att frånvaron av nyanserade känslor från barnet gentemot föräldern och avsaknad av rationellt tänkande kan hänga ihop med den bild som barnet får av föräldern på grund av FA (von Bosch-Galhau, 2018 & Jaffe, et al., 2017). Vidare pekar studien på att barnen kan ha upplevt en relation med kärleksfulla band till sin förälder tidigare som sedan, på grund av utsattheten av FA, radikalt förändras. Det kan bero på att FA kan skapa en internaliserad falsk och negativ bild av barnets förälder (von Bosch-Galhau, 2018). Den radikala förändringen som orsakats av FA och barnets avvisande av föräldern kan ge konsekvenser på barnens självkänsla som verkar orsakas av smärtsamma känslor av förlust och övergivenhet, ett internaliserat hat mot föräldern samt skuld och självhat (Miralles, 2023; samt Baker 2005, refererad i, Miralles, et al., 2023). Avslutningsvis pekar resultaten på att bristen på ambivalenta känslor kan vara signifikant för utsattheten av FA och det kan hjälpa till att identifiera den (Jaffe, et al., 2017).

Osedd problematik

Den här studien påvisar att barn kan uppleva utsattheten av FA utan att den identifieras av professionella och att barn behöver kunna identifieras i utsattheten av FA för att skyddas från framtida våld och negativa konsekvenser som den kan orsaka (Verrochio et al., 2019). Att kunna identifiera FA kan ge barn som upplever utsattheten en mer adekvat behandlingsrekommendation (Jaffe, et al., 2018). Om inte professionella upptäcker tidiga tecken på utsattheten kan föräldrar överföra instabilitet i barnens mentala hälsa vilket kan skada barnens psyke (Jewell et al., 2017; & Leustek & Theiss, 2017, refererad i: Michaud, 2020). Resultaten pekar på att en möjlig orsak till att problematiken inte identifieras kan bero på att det saknas forskning. Det går att se mycket tillgänglig *teoretisk* information om FA men väldigt lite praktisk information om hur drabbade barn kan hjälpas vilket kan göra att barn lever oskyddade i utsattheten för FA (Riquelme-Soto & Canovas-Leonhardt 2020).

Adverse childhood experiences och somatisering

Ytterligare resultat från denna studie är att barn som blir utsatta för FA kan få *adverse childhood experiences*, ACE, och somatisering. ACE beskrivs som: "hur svåra händelser i barndomen kan påverka sociala relationer, hälsa och välmående på lång sikt" (Transkulturellt centrum, u.å.). ACE kan innebära att barn inte kunnat utveckla någon förmåga till att hantera stressfulla omständigheter. På grund av att de inte har utvecklat någon resistens, förmåga eller kraft till att hantera stressfulla omständigheter kan de reagera med beteendeproblem på olika situationer vilket kan orsaka traumatiska negativa effekter (Michaud, 2020). Vidare visar studien att barns utsatthet för familjedynamiken och effekter av ACE kan förklaras ligga bakom konsekvensen somatisering. Begreppet somatisering "innebär att existentiella påfrestningar tar sig uttryck i somatiska symtom som inte kan visas bero på organisk sjukdom" (Malmquist, 2001). Ängest som barn kan få av utsattheten kan vara både direkt och indirekt (Verrochio, et al., 2019). På grund av utsattheten kan barn uppleva en högre generell psykisk ohälsa/psychological distress jämfört med barn som inte blivit utsatta (Portilla-Saavedra, et al., 2023). Psychological distress betyder enligt American Psychological Association:

"A set of painful mental and physical symptoms that are associated with normal fluctuations of mood in most people. In some cases, however, psychological distress may indicate the beginning of major depressive disorder, anxiety disorder, schizophrenia, somatization disorder, or a variety of other clinical conditions. It is thought to be what is assessed by many putative self-report measures of depression and anxiety" (2018).

FA kan föras vidare i generationer

Avslutningsvis pekar studien på att barn som upplever FA kan uppleva ett återupprepande av FA-beteendemönstret genom att det kan drabba deras nästa generation. När personer som tidigare blivit utsatta för FA får egna barn kan de ha partners eller mor/farföräldrar med samma beteenden som riktas mot den nya generationen (Baker, 2005, refererad i Miralles, 2023). Detta kan bero på att personer som blivit utsatta för FA som barn riskerar att välja framtida partners med liknande personlighetsdrag som den förälder som de själva hade som utsatte dem för FA (Miralles, 2023).

Barns konsekvenser av FA

Den här studien visar att barn som blir utsatta för FA kan uppleva en familjedynamik där kontakten med ena föräldern förstörs genom att föräldern smutskastas och ges en falsk negativ bild. Viktiga fynd som studien genererat kopplade till frågeställningen om barns konsekvenser är att FA kan orsaka somatiska-, sociala- och intrapersonella konsekvenser. Nedan presenteras konsekvenserna i respektive tema. Siffrorna inom parentes visar vilken/vilka artiklar som konsekvenserna härrör ifrån.

Somatiska konsekvenser: panikångest (1), depression (2, 3, 5, 7 & 8), ångest (3, 5 & 8), ätstörning (3, 4), extrem ångest (4), PTSD (4), somatisering (5) och en större generell psykisk ohälsa/psychological distress (5).

Sociala konsekvenser: förlust av minnen (1), förlust av tid med sin förälder (1), lägre självförsörjande leverne (2, 3), högre alkohol- och droganvändning (3), svårigheter i sin egen föräldraroll (3), social förlust (3), högre risk för skilsmässa (3), partner/ex-partner återupprepar beteendena mot sina egna barn (3), ha varit en pawn (4), beteendeproblem pga *adverse childhood experiences*, ACE (4, 5) och att vara involverad i en diskurs som skadar det sociala livsrummet (6).

Intrapersonella konsekvenser: klaustrofobi (1), skuldkänslor (1), indoktrinering (1), avsaknad av rationellt tänkande (1), känsla av att vara tom och trasig inuti (1), frånvaro av nyanserade känslor gentemot föräldern (2), högre risk för empatistörning (3), otrygg anknytning (2, 3), lägre självkänsla (2, 3), lägre upplevd livskvalité (3), känslor av förlust (3) känslor av övergivenhet (3) känslor av skuld (3), ha varit en pawn (4), *adverse childhood experiences*, ACE (4, 5), starkt påverkad –återskapar föräldrarnas tankar och känslor genom sig själv (6), involvering i en diskurs som skadar det psykologiska livsrummet (6),

Konkretiserande exempel

Som resultat av den här studien har tre exempel hittats som kan illustrera barn som upplever utsattheten för FA. Berättelserna skulle kunna visa hur det kan se ut när barn upplever utsattheten för FA samtidigt som de ej är medvetna om att de är utsatta. Berättelserna kan bl.a. konkretisera hur upplevelsen av att sakna ett nyanserat tankesätt, dvs. ambivalenta känslor, kring sin förälder, skulle kunna te sig. De valdes även ut för att kunna fungera som konkretiserande exempel då ett barn har upplevelsen av att tidigare ha varit omedveten om utsattheten för FA och berättar om upplevelser av det. Det exemplet visar t.ex. hur den personen upplevde konsekvenserna “förlust av tid” och “förlust av minnen” på grund av FA. De här exemplen skulle eventuellt kunna vara representativa för en grupp av barn som upplevt den här utsattheten och den här typen av konsekvenser som vissa av resultaten pekar på.

I två av exemplen är barnen omedvetna om att de är utsatta och i ett av exemplen är det en pojke som ser tillbaka på när han blev avskild från sin mamma. Det första exemplet utgörs av intervjuer i samband med en rättegång där två döttrar på 10 och 13 år blivit svårt påverkade av sin pappa (von Bosch-Galhau, et al., 2018). Pappan har uppfattats, av professionella, att han har ett orimligt och manipulativt sätt för att framställa sin ex-fru som psykiskt sjuk på. På samma sätt framställer han att hon skulle lida av psykos. Han har framställt henne som det inför lärare, socialsekreterare, läkare, förmyndare och inför hans barn. Pappan har själv blivit diagnostiserad som psykotisk av både en professionell person utsedd av domstol samt en klinisk psykiatriker som besökt på eget initiativ. Han är tillsammans med sin egen mor fixerad vid tanken på att hans ex-fru lider av psykos. Dötrarna i intervjun bor hos sin pappa. I artikeln får man ta del av en transkription från en videoupptagning med dötrarna, mamman och en expert. Dotter 1 säger om sin mamma att “hon är en ko uppstoppad av mediciner som springer runt fritt i samhället” och “hon är ett hot för varje mänsklig varelse som borde försvinna för alltid”. Vidare säger hon att det inte är någonting som hon kan ändra på och för att vara ärlig så vill hon inte ändra på det

heller. Dottern berättar att hon sett ett tv-program där en polis blivit kidnappad av en kvinna som tvingade polisen till att vara i kvinnans egna huvud. Hon uppger att det är det hon har upplevt med sin mamma i årtal och att det är så galna människor gör. Experten frågar därpå om hennes mamma är sjuk varpå dottern bland annat svarar att hon aldrig kan vända ryggen mot sin mamma för det har hon fått höra många gånger utav många olika människor. Mamman svarar dottern att hon tror på henne, att dottern har fått bekräftat av många människor att mamman är sjuk. Dottern säger "i Amerika skulle hon ha blivit satt i elektriska stolen för det här". Hon fortsätter berätta att hon nu är tretton år, och hennes syster tio, så de kan inte längre bli hjärntvättade på detta vis. De har enligt henne själv nått en ålder där kopplingen blivit oerhört klar och den kommer fortsätta bli klarare. Dotter nummer 2 flikar in "du kan inte prata med en galen person!". Då svarar mamman "men du kan skriva ett brev till henne, rita lite blommor för att gratulera henne på hennes födelsedag, vad sägs om det?". Dotter 1 svarar att man "bara ska lämna en galen person ifred". Då flikar experten in och berättar att hon har jobbat inom psykiatri och berättar att man faktiskt kan tala med galna personer, "galna personer är också människor". "En sådan galen person hör hemma på elektriska stolen!" säger dotter 2. Experten svarar att det hon säger låter ganska hårt. "Hon hör hemma i den elektriska stolen!" fortsatte dotter 2. Von Bosch-Galhau et al. (2018) menar att dessa två barn har blivit svårt indoktrinerade av pappans påverkan. De reagerar på ett patologiskt sätt och uppvisar ett bisarrt beteende av devalvering av mamman och aggressivt avvisande av henne. Författaren berättar att om man känner till den här rättegången och modern så blir det tydligt att dessa två flickor har internaliserat en orealistisk, förvrängd och falsk övertygelse. I artikeln framgår inget lyckligt slut, mamman hade efter det inträffade inte sett sina döttrar på mer än tio år (von Bosch-Galhau et al., 2018).

Exempel nummer två är en pojke, som när han var fem år, blev hämtad av sin pappa för att åka på sommarledighet i tre veckor. Efter ledigheten blev han inte återförd till sitt hem utan fick stanna kvar hos pappan och bo med honom i fyra år (von Bosch-Galhau et al., 2018). En dag efter skolan blev han hämtad av två poliser och hans mammas advokat. De tog honom till ett boende. Han minns de första veckorna som fruktansvärda och att han grät varje natt. Mamman hälsade ofta på tillsammans med en kvinna från youth welfare office (tyskt välfärdsorgan). Till en början kunde pojken inte bemöta henne på träffarna men allt eftersom kunde de gradvis komma varandra närmare. Efter en stegvis återförening och ett stegvist umgängesupptagande flyttade han hem till sin mamma. Han berättar att förlusten av minnen och tid med hans mamma sliter i honom. Vid femton års ålder kom allt ikapp, särskilt genom drömmar. Han fick panikångestattacker, klaustrofobi och drog sig tillbaka från vänner och familj. Han mår inte bra av det han har gjort mot henne. Vidare uppger han att han inte vet vem han skulle ha varit idag om inte de professionella hade hjälpt hans mamma till att ta de radikala steg som behövde tas. Utan de stegen tror han att han skulle ha avvisat henne och inte haft henne som en del i hans liv. "Den tanken är outhärdlig" och det skulle enligt honom vara fundamentalt felaktigt att inte ha kontakt med hans mamma. Vidare berättar han att han idag har en bra kontakt med båda sina föräldrar tack vare avlägsnandet och återföreningen. Han tycker att det är viktigt att professionella kan ingripa och hjälpa utsatta barn så fort som möjligt för att hålla de psykologiska konsekvenserna relativt små. Han berättar att "ett barn behöver båda sina föräldrar, eller åtminstone möjligheten till att få ha en bra bild av dem, vilket inte är möjligt under manipulation." Han minns inte mycket från tiden hos pappan, han kan inte komma ihåg sina känslor, ifall han hatade eller saknade sin mamma, eller ifall han ibland tänkte på henne.

Men han minns att han gick på återkommande möten med the youth welfare office (von Bosch-Galhau, et al., 2018).

Det tredje exemplet är ett barn som blivit intervjuad i samband med utredning angående vårdnad (Jaffe, et al., 2017). Utredningen skedde mellan år 2010 och 2016. Intervjuaren försöker få barnet att finna något positivt eller snällt att säga om sin mamma. Personen frågar om barnet har något positivt att säga om sin mamma. Barnet svarar "hon är inte ful". Intervjuaren fortsätter att fråga om hon har något positivt att säga om hennes personlighet. Barnet svarar då att senaste utredaren frågade samma sak. Barnet pausar för att sen berätta att hennes mamma inte har empati, att hon kan gå in i ett helt rum med massa människor som gråter utan att känna någonting. Sen berättar hon att mamman gav henne mat en gång utan att sparka ut henne. "Var det allt?" frågar intervjuaren. Flickan fortsätter med att berätta att allt hon har att säga om sin mamma har en bakomliggande negativ betydelse. Vidare nämner hon som exempel på positiv egenskap att mamman vet hur man trösthundlar. Intervjuaren frågar om flickan hade något positivt att säga om sin mamma i tidigare intervju varpå flickan svarar "jag tror inte att jag sa nånting". I det här exemplet visas barnets onyanserade synsätt av föräldern, det tydliggörs att barnet kan ha lärt sig att tala om sin förälder i endast negativa termer menar Jaffe, et al. (2017).

Diskussion

Denna studies resultat visar att FA är våld och det kan ge somatiska-, sociala- och intrapersonella konsekvenser. Studien visar vidare att FA skulle kunna vara ett sätt för en förälder att ha makt och kontroll över sitt barn och barnets relation till den andre föräldern. Genom studiens resultat påvisas hur FA bryter mot barns rätt till hälsa, utveckling och trygghet. Studien visar hur FA kan bryta mot barns rätt till sin egen personlighet då de kan uppleva sig bli en *pawn*. FA kan även bryta mot barns rätt till socialt liv då FA kan göra att barn förlorar kontakt med sin förälder. FA kan även bryta mot barns rätt till hälsa då studien bland annat visar att FA kan orsaka ångest, depression och PTSD. Vidare påvisas att FA kan vara något som socialarbetare saknar kunskap om vilket kan innebära att barns utsatthet inte identifieras. Resultaten från den här studien visar även att det saknas forskning om barn som är utsatta för FA i Sverige. Att tro att FA inte existerar i Sverige överhuvudtaget kan tyckas osannolikt då den här studien visar att det förekommer i ett antal andra länder. Utifrån den här studiens resultat, som visar att det saknas svensk forskning om FA och att barnens utsatthet kan finnas som en osedd problematik i samhället, anser jag att det kan finnas en risk att även barn i Sverige upplever denna utsatthet utan att den identifieras. FA skulle kunna missas av Sveriges socialtjänst och andra professionella i Sverige. Utifrån resultaten anser jag att det i Sverige kan finnas en risk att barns konsekvenser av FA missbedöms och tros bero på någon annan felaktig förklaring. Alla barn som upplever FA behöver kunna få hjälp så fort som möjligt för att inte riskera att få de konsekvenser på fundamentala delar av deras liv som den här studien visar att FA kan orsaka. Går detta våld och dessa konsekvenser hos barnen obemärkt förbi kan det innebära att skyddsåtgärder från samhället uteblir och barn måste fortsätta leva i en utsatthet med risk för långvariga somatiska-, sociala- och intrapersonella konsekvenser som följd.

Metoddiskussion

Till den här uppsatsens metodval gjordes avvägningar kring etik, barnens perspektiv och tid vilket ledde till att en litteraturstudie valdes. Fördelar med metoden är att det kan ge en bild av barnens utsatthet samtidigt som det kan ge en mer generell bild av forskningen som finns att tillgå kring utsattheten. En annan fördel med metoden är att den kan frambringa kunskapsluckor. Nackdelar med metoden i den här studien är att den inte visar hur utsattheten och konsekvenserna ser ut för barn som upplever utsattheten i Sverige. En generell nackdel med metoden är att den använder empiri som är utformad av andra forskare. Det innebär att den här studien grundas på andras presentationer och reflektioner av problemområdet. En intervjustudie hade kunnat förebygga det och istället grundats mer på författarens egna reflektioner av problemområdet. För att grunda studien på författarens egna reflektioner av problemområdet och för att kunna undersöka hur barn upplever FA i Sverige hade en lämplig metod kunnat vara att använda en intervjustudie med barn som utsätts för FA. Men på grund av etiska skäl är det ej möjligt med en intervjustudie av barn till den här typen av uppsats. Intervjuer med vuxna som varit drabbade som barn skulle kunna vara en annan passande metod till denna studie men det är inte heller möjligt på grund av etiska skäl. En intervjustudie som etiskt skulle gå att genomföra till uppsatsen är intervjuer med professionella, såsom socialarbetare eller ordföranden för organisationer som arbetar med FA (t.ex. organisationerna VFU och PASGNordic). En fördel med den typen av metod är att det skulle kunna bidra till att visa mer om barns upplevelser av FA i en svensk kontext. En nackdel skulle vara att intervjuer med professionella inte ger empiri som kommer direkt från barnens perspektiv. En ytterligare aspekt som påverkat valet av metod var tiden. Studien har behövts genomföras på relativt kort tid vilket gjort att tidsåtgången för olika moment försökts distribueras på lämpligt sätt. Det beräknades ta längre tid att genomföra en intervjustudie än en litteraturstudie. Men i efterhand anses tidsåtgången för andra metoder kunnat vara densamma som för litteraturstudien. Sammanfattningsvis hindrade etiska skäl, tidsaspekten och syfte att undersöka FA utifrån barns egna perspektiv en intervjustudie vilket ledde till att en litteraturstudie valdes som metod.

Slutsatser, kunskapsluckor och frågor för vidare forskning

Resultaten från denna studie påvisar att det finns flera kunskapsluckor kring barns utsatthet för FA. Det saknas forskning om barn som drabbas av FA i Sverige. Det saknas forskning där barn varit delaktiga och samtidigt medvetna om att de i nutid är utsatta för FA. En fråga som framkommit till följd av studien är: *hur ska man prata med barn som omedvetna lever i utsattheten för att det ska gå att forska kring barns utsatthet utifrån delaktighetsperspektivet?* Ytterligare frågor som framkommit till följd av studien är: blir barn utsatta för FA i Sverige? Hur kan socialarbetare prata med drabbade barn om deras utsatthet när barnen själva är omedvetna om den? Och till sist: Hur blir de barn som eventuellt är utsatta för FA i Sverige bäst hjälpta av socialtjänsten?

Medskick till praktiker

Forskning från andra länder bekräftar att kunskapen om detta inte är tillräckligt stor bland socialarbetare och andra professioner (se tex. von Bosch-Galhau, 2018; Portilla-Saavedra, et

al., 2023 & Riquelme-Soto, V. & Canovas–Leonhardt, P. 2020). Forskning behövs för att utveckla kunskapen kring FA samt ta reda på förekomsten av FA i Sverige. Förslag är att det forskas kring barns utsatthet för FA i en svensk kontext. Svensk forskning skulle kunna bidra till adekvat hjälp åt eventuellt utsatta barn i Sverige samt bidra till att kunskapen om fenomenet ökar globalt.

Referenser

- American Psychological Association (2018). *Dictionary of Psychology*. Psychological Distress. Hämtad 4 mars 2025 från: <https://dictionary.apa.org/psychological-distress>
- Arponen, I., & Alanko, K. (2025). Föräldraalienation och dess följder för barnet: En systematisk litteraturöversikt. *Psykologia*, 55(5), 369–383. <https://doi.org/10.62443/psykologia.v55i5.89046>
- Back, C. & Berterö, C. (2019). Interpretativ fenomenologisk analys. I A. Fejes & R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (uppl. 3). Liber.
- Baker, A. J. L. (2020). Reliability and validity of the four-factor model of parental alienation. *Journal of Family Therapy*, 42(1), 100–118. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12253>
- Barnombudsmannen. (1 juli 2021). *Det här är barnkonventionen*. <https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/om-barnkonventionen/>
- Bergmark, A. & Oscarsson, L. (2016). Att utveckla, sammanställa och tillämpa kunskaper i socialt arbete. I A. Meuwisse, H. Swärd, S. Sunesson & M. Knutagård (Red.), *Socialt arbete –en grundbok* (uppl. 3). Natur & Kultur.
- Blydenburgh-Pruett, M. (2022). *Divorce, Parental Alienation, Anxiety and Depression*. ProQuest Dissertations & Theses.
- von Boch-Galhau, W. (2018). Parental Alienation (Syndrome) - A serious form of child psychological abuse. *Neuropsychiatrie*, 32(3), 133–148. <https://doi.org/10.1007/s40211-018-0267-0>
- Cambridge Dictionary. (u.å.). Pawn. Hämtad 12 mars 2025 från: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/pawn>

- Doughty, J., Maxwell, N., & Slater, T. (2020). Professional responses to “parental alienation”: research-informed practice. *The Journal of Social Welfare & Family Law*, 42(1), 68–79. <https://doi.org/10.1080/09649069.2020.1701938>
- Fidler, B. J., & Bala, N. (2010). Children resisting postseparation contact with a parent: concepts, controversies and conundrums. *Family Court Review*, 48(1), 10–47. <https://doi.org/10.1111/j.1744-1617.2009.01287.x>
- Folkhälsomyndigheten (4 juli 2017). *Handledning för litteraturöversikter - Förutsättningar och metodsteg för kunskapsframtagande baserat på forskningslitteratur vid Folkhälsomyndigheten*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/h/handledning-for-litteraturoversikter/>
- Föräldrabalk (SFS 1949:381). Justitiedepartementet L2. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/foraldrabalk-1949381_sfs-1949-381/#K6
- Hansén, C. (2024). *(In)Vulnerable Masculinity: Men's Narration and Identity when Experiencing Violence from a Female Partner*. Linnaeus University Press.
- Harman, J. J., Bernet, W., & Harman, J. (2019). Parental Alienation: The Blossoming of a Field of Study. *Current Directions in Psychological Science: A Journal of the American Psychological Society*, 28(2), 212–217. <https://doi.org/10.1177/0963721419827271>
- Hine, B., Harman, J., Leder-Elder, S. & Bates, E. (u.å) Examining the prevalence and impact of parental alienating behaviors (PABs) in separated parents in the United Kingdom. https://www.uwl.ac.uk/sites/uwl/files/2025-01/Alienating%20behaviours_EDIT.pdf
- Jaffe, A. M., Thakkar, M. J., & Piron, P. (2017). Denial of ambivalence as a hallmark of parental alienation. *Cogent Psychology*, 4(1). <https://doi.org/10.1080/23311908.2017.1327144>
- Karolinska Institutet (u.å.). *Grå litteratur*. Hämtad: 3 april 2025 från: <https://kib.ki.se/soka-vardera/gra-litteratur>
- Lag om etikprovning som avser människor (SFS 2003:460). Utbildningsdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003460-om-etikprovning-av-forskning-som_sfs-2003-460/
- Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (SFS 2018:1197). Socialdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181197-om-forenta-nationernas-konvention_sfs-2018-1197/
- Lindblad, I. (2021). Att intervjua barn i socialt arbete. I P. Ahnlund & L. Sauer (Red.), *Att forska i socialt arbete, utmaningar, förhållningssätt och metoder* (uppl. 2). Studentlitteratur.
- Lövgren, V., Kalman, H. & Sauer, L. (2019). Känsliga personuppgifter – mellan provning och forskningspraktik. I H. Kalman & V. Lövgren (Red.), *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet* (2 uppl.). Gleerups.

- Malmquist, J. (2001). Somatisering – en viktig orsak till svårbegripliga symtombilder. *Läkartidningen*. (nr 51-52. Vol. 98). Kristina Räf (Red.).
- Mattsson, T. (2015). Intersektionalitet i socialt arbete – teori, reflektion och praxis. (2 uppl.). Gleerups.
- Michaud, A. (2020). *The Coping Behaviors of Adult Children after Treatment for Parental Alienation*. ProQuest Dissertations & Theses.
- Miralles, P., Godoy, C., & Hidalgo, M. D. (2023). Long-term emotional consequences of parental alienation exposure in children of divorced parents: A systematic review. *Current Psychology (New Brunswick, N.J.)*, 42(14), 12055–12069. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02537-2>
- Nygren, L. (2019). Risken finns, finns nyttan?. I Kalman, H., & Lövgren, V. (Red.). *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet* (2 uppl.). Gleerups.
- Näsman, E. (2020). Att forska om och med utsatta barn. I L. Bruno & Z. Becevic (Red.), *Barn och unga i utsatta livssituationer – perspektiv från forskning och praktik*. Liber.
- Osman, M., & Miranda, D. (2022). Can Supportive Siblings Protect against the Risk that Stress from Feelings of Alienation with Parents and Peers Poses to Mental Health in Emerging Adulthood? *Journal of Family Issues*, 43(3), 809–830. <https://doi.org/10.1177/0192513X21993859>
- Oxford Languages. (u.å.). Pawn. Hämtad 12 mars från: https://www.google.com/search?q=pawn+meaning&rlz=1C1CHBF_svSE976SE976&oq=&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUqCQgAECMYJxjqAjIJCAAQIxnGOoCMgkIARAJGCcY6gIyCQgCECMYJxjqAjIJCAMQIxnGOoCMgkIBBAJGCcY6gIyCQgFECMYJxjqAjIJCAYQIxnGOoCMgkIBxAgjGCcY6gLSAQk0NDU1NGowajeoAgiwAgHxBR2Qv3zDSW--&sourceid=chrome&ie=UTF-8
- Portilla-Saavedra, D., Pinto-Cortez, C. G., & Moya Vergara, R. (2023). Psychological Distress in Young Chilean Adults Exposed to Parental Alienating Behaviors during Childhood/Adolescence. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education (EJIHPE)*, 13(9), 1707–1716. <https://doi.org/10.3390/ejihpe13090123>
- Riquelme-Soto, V. & Canovas-Leonhardt, P. (2020). Childhood exposure to parental alienation practices: a socio-educational analysis. *Revista Latinoamericana de Estudios de Familia*, 12(2), 27–46. <https://doi.org/10.17151/rlef.2020.12.2.3>
- Skærbæk, E. (2019). Ansvar anonymitet och kunskapsanspråk. I H. Kalman & V. Lövgren (Red.), *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet* (2 uppl.). Gleerups.
- Socialtjänstlag (SFS 2001:453). Socialdepartementet. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453/
- Statistiska Centralbyrån (2025). Hämtad 27 mars 2025 från: <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/skilsmassor-i-sverige/#yearly>

- Sun, X., Qin, X., Zhang, M., Yang, A., Ren, X., & Dai, Q. (2021). Prediction of parental alienation on depression in left-behind children: A 12-month follow-up investigation. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 30, e44–e44.
<https://doi.org/10.1017/S2045796021000329>
- Svensson, M. (2020). Depressioner och ångestsyndrom bland barn och unga förknippade med långsiktiga konsekvenser – en nationell registerstudie: tema: psykisk hälsa hos unga. *Social-Medicinsk Tidskrift*, 5/6, 771–782.
- Transkulturellt centrum region Stockholm (u.å.). *ACE – hur svåra händelser i barndomen påverkar hälsan i vuxen ålder*. Hämtad 25 mars 2025 från:
<https://www.transkulturelltcentrum.se/kunskapsstod/filmande-forelasningar/psykiatri/ace-forelasning/>
- Verrocchio, M. C., Marchetti, D., Carrozzino, D., Compare, A., & Fulcheri, M. (2019). Depression and quality of life in adults perceiving exposure to parental alienation behaviors. *Health and Quality of Life Outcomes*, 17(1), 14–14.
<https://doi.org/10.1186/s12955-019-1080-6>
- WHO. (2025a). Världshälsoorganisationen: Internationell. Hämtad 24 mars 2025 från:
https://www.who.int/health-topics/child-health#tab=tab_2
- WHO. (2025b). Världshälsoorganisationen: Europa. Hämtad 24 mars 2025 från:
https://www.who.int/europe/health-topics/child-health#tab=tab_1
- WHO. (2025c). Världshälsoorganisationen. Hämtad 24 mars 2025 från:
<https://www.who.int/standards/classifications/frequently-asked-questions/parental-alienation>
- WHO. (2025d). Världshälsoorganisationen. International Classification of Diseases 11th revision. Hämtad 24 mars 2025 från: <https://icd.who.int/browse/2025-01/mms/en#547677013>